



EUROPSKA
KOMISIJA

Bruxelles, 7.10.2020.
COM(2020) 620 final

ANNEX 2

PRILOG

KOMUNIKACIJI KOMISIJE EUROPSKOM PARLAMENTU I VIJEĆU

**Unija jednakosti:
strateški okvir EU-a za jednakost, uključivanje i sudjelovanje Roma**

{SWD(2020) 530 final}

PORTFELJ POKAZATELJA

Opći je cilj ovog portfelja pokazatelja pratiti napredak u pogledu ciljeva i težnji strateškog okvira EU-a za jednakost, uključivanje i sudjelovanje Roma. Kako bi se ostvarili ovi opći ciljevi, države članice moraju provesti niz mjera u prioritetnim područjima, od kojih svaka ima svoj posebni horizontalni ili sektorski cilj.

Portfelj pokazatelja koji će se upotrebljavati za mjerenje napretka u postizanju tih ciljeva razvijen je u kontekstu radne skupine za pokazatelje jednakosti, uključivanja i sudjelovanja Roma i izvješćivanje koje koordinira Agencija Europske unije za temeljna prava (FRA). Članovi radne skupine nacionalne su kontaktne točke za Rome iz 20 država članica te predstavnici zavoda za statistiku i Europske komisije. Nadalje, portfelj je usklađen s pokazateljima i ciljevima utvrđenima u relevantnim inicijativama EU-a za razdoblje do 2030. i ciljevima održivog razvoja („SDG”). Potpuno izvješće dostupno je na <https://fra.europa.eu/en/news/2020/roma-working-party-consultations-roma-inclusion-monitoring-framework>.

Portfelj pokazatelja temelji se na modelu pokazatelja struktura – proces – ishod (S – P – I) koji je preporučio Ured visokog povjerenika UN-a za ljudska prava (OHCHR) pri ocjeni usklađenosti sa standardima ljudskih prava. Ovim se modelom omogućuje ocjena:

- a) postojećeg pravnog i političkog okvira (strukturni pokazatelji);
- b) posebnih intervencija za njegovu provedbu (pokazatelji procesa);
- c) ostvarenjâ, iz perspektive nositeljâ prava (pokazatelji ishoda).

Strukturni pokazatelji: pravni okviri i strategije EU-a i nacionalni pravni okviri i strategije uvedeni radi usklađivanja s Poveljom Europske unije o temeljnim pravima (za Rome je to strateški okvir EU-a za jednakost, uključivanje i sudjelovanje Roma).

Pokazatelji procesa: posebne intervencije i djelovanja (npr. programi, projekti, mjere) uvedeni radi ostvarivanja ciljeva i težnji nacionalnih strateških okvira za Rome primjenom navedenih zakonskih odredaba i odredaba politike.

Pokazatelji ishoda ili rezultata: stanje na terenu i sve promjene u ostvarivanju temeljnih prava pojedinaca s posebnim obilježjima, kao što je etničko podrijetlo u slučaju Roma. U pitanju su uglavnom pokazatelji standarda, popunjeni podacima koji se mogu razvrstati na temelju različitih kategorija etničkog podrijetla, spola i dobi. U državama članicama u kojima takvi podaci nisu dostupni, kao približna vrijednost mogu se upotrebljavati socioekonomski podaci. Pokazatelji bi trebali biti u skladu sa strategijom Europa 2020 ili bilo kojim pokazateljima siromaštva i socijalne isključenosti nakon 2020., kao i sektorskim područjima politike koja ispunjavaju ciljeve europskog stupa socijalnih prava, poput obrazovanja, zdravlja i zapošljavanja.

CILJEVI, GLAVNI POKAZATELJI, TEŽNJE I MJERE

Okvir za praćenja izričito je osmišljen za praćenje napretka u postizanju ciljeva politike. Ciljevi su izraženi u pokazateljima ishoda (glavni i sporedni), a težnje bi mogle biti željeni status koji bi države članice htjele postići do 2030. u svakom od područja jednakosti, uključivanja i sudjelovanja Roma. Okvir se temelji na Komisijinim smjernicama¹ za bolju regulativu, strateškom okviru EU-a za jednakost, uključivanje i sudjelovanje Roma i Prijedlogu preporuke Vijeća o jednakosti, uključivanju i sudjelovanju Roma.

Većina pokazatelja ishoda temelji se na istraživanjima, ali potrebno ih je dopuniti administrativnim podacima, primjerice podacima o infrastrukturi, stambenoj segregaciji itd.

Glavni pokazatelji: to su pokazatelji ishoda koji se temelje na istraživanjima i obvezni su za sve države članice kojima su takvi podaci dostupni ili bi ih mogle prikupljati u budućnosti. Zemlje koje ne prikupljaju nikakve kvantitativne podatke (razvrstane prema etničkom podrijetlu ili približnoj vrijednosti)

¹ Europska komisija (2017.): [Smjernice za bolju regulativu. Radni dokument službi](#). Bruxelles, 7. srpnja 2017.; SWD(2017) 350.

trebaju razmotriti prikupljanje kvalitativnih podataka i oblikovanje ciljeva prema pokazateljima procesa (vidjeti u nastavku).

Sporedni pokazatelji ishoda: to su kontekstualni pokazatelji i nadopunjuju glavne pokazatelje cilja. Države članice mogu odabrati hoće li ih popuniti ili ne.

Postoji razlika između obveze popunjavanja pokazatelja i prikupljanja podataka za pokazatelje. Primjerice, teme kao što su segregacija u obrazovanju, pristup vodi iz slavine ili rodni listovi u nekim su zemljama važnije nego u drugima. Isto tako, neki sporedni pokazatelji mogu postati glavni pokazatelji ako su posebno važni u određenoj zemlji, kao što je primjerice zdravstveno osiguranje.

Pokazatelji procesa: kombinacija pravnih i ekonomskih činjenica, vrsta mjera, kapaciteta dionika provedbe, razine suradnje s romskim zajednicama i organizacijama civilnog društva. Države članice nisu dužne odabrati pokazatelje i područja intervencija politike u sklopu svojih strateških okvira.

Tablica 1: Pregled glavnih ciljeva i pokazatelja EU-a za jednakost, uključivanje i sudjelovanje Roma

	<i>Horizontalni ciljevi</i>		<i>Glavni pokazatelji EU-a</i>	<i>Relevantni ciljevi održivog razvoja (SDG)</i>
1.	Suzbijati i sprečavati antiromizam i diskriminaciju ²	1.	Udio osoba koje su se osjećale diskriminiranim zbog toga što su Romi u bilo kojem od područja obuhvaćenih istraživanjem u posljednjih 12 mjeseci	SDG 10.3.1 SDG 16.b.1
		2.	Udio opće populacije kojoj nije ugodno imati Rome za susjede	
2.	Smanjiti siromaštvo i socijalnu isključenost	3.	Stopa rizika od siromaštva (manje od 60 % medijana ekvivalentnog dohotka nakon socijalnih davanja)	SDG 1.2.1
		3.1.	Djeca mlađa od 18 godina koja su izložena riziku od siromaštva	SDG 1.2.2
		4.	Udio osoba koje žive u kućanstvu u velikoj materijalnoj oskudici (ne mogu si priuštiti 4 od 9 stavki, npr. hranu, pozivanje prijatelja itd.)*	SDG 1
		4.1.	Djeca mlađa od 18 godina koja žive u velikoj materijalnoj oskudici	SDG 1
3.	Promicati sudjelovanje jačanjem položaja i izgradnjom suradnje i povjerenja	4.	Udio osoba koje su se osjećale diskriminiranim (u bilo kojem području) u posljednjih 12 mjeseci i prijavile posljednji slučaj diskriminacije zbog toga što su Romi	
		5.	Pokazatelji aktivnog građanstva i sudjelovanja, POTREBNO RAZVITI	
	<i>Sektorski ciljevi</i>		<i>Glavni pokazatelji EU-a</i>	<i>Relevantni ciljevi održivog razvoja (SDG)</i>
4.	Povećati djelotvoran jednak pristup kvalitetnom uključivom redovnom obrazovanju	6.	Udio djece u dobi od 3 godine do dobi obveznog početka osnovnog obrazovanja koja pohađaju rani i predškolski odgoj i obrazovanje	SDG 4.2.2
		7.	Udio osoba u dobi od 20 do 24 godine koje imaju završeno najmanje više sekundarno obrazovanje	SDG 4.3

² Operativni ciljevi u okviru ovog horizontalnog cilja uključuju suzbijanje diskriminacije, uznemiravanja, zločina iz mržnje i govora mržnje prema Romima, promicanje svijesti o romskoj povijesti i kulturi, priznavanju i pomirenju.

		8.	Udio djece u dobi od 6 do 15 godina koja pohađaju škole u kojima su „svi ili većina drugih učenika Romi” kako su prijavili ispitanici (samo u odabranim zemljama)	
5	Povećati djelotvoran jednak pristup plaćenom, kvalitetnom i održivom zapošljavanju	9.	Udio osoba čija glavna djelatnost prema njihovu vlastitom navodu ima status „plaćenog rada” (uključujući poslove s punim i nepunim radnim vremenom i <i>ad hoc</i> poslove, samozapošljavanje i povremeni rad ili rad u posljednja četiri tjedna), u dobi od 20 do 64 godine	SDG 8.5
		10.	Udio mladih u dobi od 15 do 29 godina*** čija se trenutačna glavna djelatnost opisuje kao „ne rade, nisu u sustavu redovitog obrazovanja te nisu u sustavu obrazovanja odraslih” (NEET)	SDG 8.6.1
		11.	Rodno uvjetovane razlike u zapošljavanju: razlika u stopi plaćenog rada između žena i muškaraca u dobi od 20 do 64 godine	SDG 8.5
6	Poboljšati zdravlje Roma i povećati djelotvoran jednak pristup kvalitetnim uslugama zdravstvene skrbi i socijalnim uslugama	12.	Razlika u očekivanom životnom vijeku pri rođenju (opća populacija u odnosu na Rome)	
		13.	Udio osoba kojima je pristup zdravstvenoj skrbi i socijalnim uslugama ograničen, POTREBNO RAZVITI	
7	Povećati djelotvoran jednak pristup odgovarajućem desegregiranom načinu stanovanja i osnovnim uslugama ³	14.	Udio osoba koje žive u skromnim stambenim uvjetima (u slabo osvijetljenom stanu, s krovom koji propušta ili vlažnim zidovima i podovima, bez kade ili tuša, bez unutarnjeg toaleta)	SDG 11.1
		15.	Udio osoba koje žive u kućanstvu koje ne ispunjava kriterij minimalnog broja soba prema definiciji Eurostata za prenapučenost	
		16.	Udio osoba koje žive u kućanstvima bez vode iz slavine koja se nalazi unutar stambenog prostora (samo u odabranim zemljama)	SDG 6.1.1

Podaci Agencije za temeljna prava za popunjavanje pokazatelja mogu se raščlaniti prema **spolu, dobi, stupnju urbanizacije (DEGURBA)**

*Zamijenit će se socijalnom i materijalnom oskudicom (Eurostat [ilc_mdsd07]) i odgovarajućim pokazateljima za djecu ako se u budućnosti bude upotrebljavalo u izvješćivanju o ciljevima održivog razvoja (SDG) za opću populaciju

**Trenutačni podaci koji se temelje na istraživanjima Agencije za temeljna prava obuhvaćaju samo dobnu skupinu od 16 do 29 godina.

POKAZATELJI Približne vrijednosti

U zemljama u kojima prikupljanje podataka o etničkom podrijetlu nije moguće, mogu se upotrebljavati podaci približne vrijednosti, primjerice na temelju socioekonomskih podataka. Prikupljanje podataka može se provesti u naseljima i regionalnim jedinicama za koje je utvrđeno da su segregirane ili s visokim udjelom ugroženih osoba. Temeljna pretpostavka trebala bi biti da je među stanovništvom na tim mjestima visok postotak Roma ili da ih se smatra Romima te da su stoga podložni socijalnoj isključenosti i diskriminaciji. Valja napomenuti da bi se takvim podacima približne vrijednosti prikupljanje podataka moglo ograničiti samo na podatke o skupinama koje su najviše marginalizirane i moglo bi se izostaviti one koji nisu ekonomski ugroženi, ali se i dalje suočavaju s posljedicama antiromizma u svakodnevnom životu ili kada otkrivaju svoj identitet. U tim je slučajevima važno dopuniti podatke približne vrijednosti kvalitativnim i administrativnim podacima dobivenima na temelju istraživanja i savjetovanja s organizacijama civilnog društva, nacionalnim institucijama za zaštitu ljudskih prava i tijelima lokalne

³ Kao što su voda iz slavine, odgovarajući sanitarni uvjeti, usluge sakupljanja i gospodarenja otpadom, električna energija, plin, pristup prijevozu, financijskim uslugama i digitalnim komunikacijama (u skladu s 20. načelom europskog stupa socijalnih prava). Operativni cilj u okviru ovog sektorskog cilja je promicanje ekološke pravde i suzbijanje izloženosti lošim ekološkim uvjetima.

vlasti. Ako kvantitativni podaci nedostaju, države se i dalje potiče da prikupljaju kvalitativne podatke na razini pokazatelja procesa.

Podaci za kvalitativne pokazatelje procesa mogu potjecati iz različitih izvora. Od 2016. države članice izvješćuju Komisiju o pokazateljima procesa relevantnima za ključna područja politike koja su obuhvaćena preporukom Vijeća iz 2013. upotrebom usklađenog obrasca za izvješćivanje putem interneta. Međutim, čak i kada su usporedivi među različitim zemljama, ti podaci predstavljaju samo mali dio informacija relevantnih za proces koje su neophodne za kvalitetno praćenje na razini procesa. Drugi aspekt prikupljanja podataka relevantnih za proces, tj. podaci o posebnim okolnostima u pogledu uključivanja Roma i mjerama kojima se pokušava riješiti to pitanje u pojedinim državama članicama, jednako je važan za razvoj kvalitetnog nacionalnog sustava za praćenje te je stoga ključan za uspješnost nacionalnog strateškog okvira za Rome. Nadalje, preporučuje se da romsko civilno društvo sudjeluje u procesu praćenja i razvoja nacionalnih sustava za prikupljanje i praćenje podataka. Smjernice za poboljšanje prikupljanja i upotrebe podataka o jednakosti izradila je podskupina za podatke o jednakosti Skupine na visokoj razini EU-a za nediskriminaciju, jednakost i raznolikost⁴.

Države članice počele su 2016. izvješćivati Komisiju o pokazateljima procesa, u skladu s Preporukom Vijeća iz 2013. o djelotvornim mjerama integracije Roma. Izvješćivanje će se nastaviti u kontekstu radne skupine Agencije Europske unije za temeljna prava koja je zadužena za pokazatelje i izvješćivanje.

HORIZONTALNI CILJEVI

Cilj br. 1: Suzbijati i sprečavati antiromizam i diskriminaciju

Glavni pokazatelji:	Opća populacija
1) Udio osoba koje su se osjećale diskriminiranim zbog toga što su Romi u bilo kojem od područja obuhvaćenih istraživanjem u posljednjih 12 mjeseci	Potencijalno iz istraživanja FRA-a ⁵ SDG 10.3.1 i 16.b.1
2) Udio opće populacije kojoj nije ugodno imati Rome za susjede	Istraživanje FRA-a

Cilj br. 1-a: Suzbijati diskriminaciju, uznemiravanje, zločin iz mržnje i govor mržnje prema Romima

Pokazatelji ishoda Sporedni (neobvezno)	
Pokazatelj	Opća populacija
Udio osoba u dobi od 16 godina nadalje koje su barem 5 puta doživjele uznemiravanje potaknuto mržnjom zbog toga što su Romi u razdoblju od 12 mjeseci prije istraživanja	n.p./potencijalno iz istraživanja FRA-a SDG 10.3.1 SDG 16.b.1
Udio osoba u dobi od 16 godina nadalje (među svim ispitanicima) koje su fizički napadnute zbog toga što su Romi u posljednjih 12 mjeseci	n.p./potencijalno iz istraživanja FRA-a SDG 16.1.3

Pokazatelji procesa za cilj br. 1-a: Suzbijati diskriminaciju, uznemiravanje, zločin iz mržnje i govor mržnje prema Romima
Pokazatelj – dimenzija A – institucionalni ustroj
- nacionalni strateški okviri za jednakost, uključivanje i sudjelovanje Roma ili povezani skupovi dokumenata o politikama izričito sadržavaju mjere za suzbijanje antiromizma; - nacionalnim akcijskim planom za provedbu nacionalnih strateških okvira za Rome predmetne države članice EU-a predviđene su posebne mjere za suzbijanje antiromizma i diskriminacije; - tijela za jednakost redovno prate provedbu nacionalnih strateških okvira za Rome u skladu s Direktivom o rasnoj jednakosti i Okvirnom odlukom Vijeća o suzbijanju određenih oblika rasizma

⁴ https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/final_guidelines_4-10-18_without_date_july.pdf.

⁵ Istraživanje o temeljnim pravima Agencije Europske unije za temeljna prava.

i ksenofobije te bilježe slučajeve diskriminacije Roma; • izvješća i istraživanja o suzbijanju diskriminacije redovno se izrađuju i objavljuju; • antiromizam je prepoznat u pravnim okvirima, politikama, dokumentima o politikama i mjerama provedbe politika država članica; • antiromizam je naveden kao kategorija pri bilježenju podataka o zločinima iz mržnje; • dodijeljena su sredstva za posebne mjere za suzbijanje antiromizma i diskriminacije; • u općinama sa znatnim brojem romskog stanovništva među osobljem je predviđena jedna ili više funkcija savjetnika za pitanja Roma.
Pokazatelj – dimenzija B - posebne mjere i djelovanja
• uspostavljen je javno dostupan sustav za praćenje sudskih postupaka i pritužbi nacionalnim tijelima za jednakost o slučajevima antiromizma; • uspostavljen je i funkcionira javno dostupan sustav za praćenje postupaka i slučajeva diskriminacije, govora mržnje i zločina iz mržnje prema Romima i prijavljivanje takvih slučajeva nacionalnim tijelima za jednakost ili uredima pučkog pravobranitelja, državnom odvjetništvu ili policiji; • uspostavljen je sustav osposobljavanja policijskih službenika o sprečavanju diskriminacije i prepoznavanju kaznenih djela motiviranih pristranošću, koji uključuje posebne module o diskriminaciji Roma; • države članice dodjeljuju Romima vrijeme emitiranja u javnim medijima; • države članice provode kampanje za podizanje svijesti; • uspostavljeni su alati za prijavljivanje govora mržnje i zločina iz mržnje koji su lako dostupni; • organiziraju se inicijative/osposobljavanja u kojima sudjeluju informatička društva (Google, Facebook, Twitter itd.) kako bi se što bolje utvrdio antiromski sadržaj na platformama društvenih medija; • za medijske operatore organiziraju se inicijative/osposobljavanja o bilježenju i rješavanju slučajeva antiromizma i govora mržnje.
Pokazatelj – dimenzija C – kvaliteta postupaka odlučivanja
• romske organizacije civilnog društva aktivno su uključene u razvoj posebnih mjera za rješavanje problema antiromizma i diskriminacije; • romske organizacije civilnog društva sudionici su u odborima za praćenje operativnog programa fondova EU-a u okviru kojeg se provode posebne mjere za suzbijanje antiromizma i diskriminacije; • romske organizacije civilnog društva sudjeluju u praćenju rezultata provedenih mjera.

Cilj br. 1-b: Promicati svijest o romskoj povijesti i kulturi, priznavanju i pomirenju

Pokazatelji ishoda: sporedni (neobvezno): U ovom području još nisu razvijeni pokazatelji, neka moguća tematska područja za razvoj takvih pokazatelja uključuju:
• osviještenost opće populacije o tome da su Romi priznata nacionalna manjina; • osviještenost opće populacije o romskoj povijesti, književnosti, umjetnosti, kulturi, glazbi i politici; • sudjelovanje opće populacije na romskom kulturnom festivalu i drugim javnim događanjima; • osviještenost opće populacije o tome da je romski jezik priznati neteritorijalni jezik prema Povelji o regionalnim ili manjinskim jezicima Vijeća Europe; • osviještenost opće populacije o holokaustu nad Romima.

Pokazatelji procesa za cilj br. 1-b: Promicati svijest o romskoj povijesti i kulturi, priznavanju i pomirenju
Pokazatelj – dimenzija A – institucionalni ustroj
• nacionalni strateški okviri za Rome ili povezani dokumenti o politikama izričito sadržavaju mjere s pokazateljima i ciljevima za podizanje razine osviještenosti o romskoj povijesti i kulturi;

• priznat je holokaust nad Romima te su dani sjećanja u spomen njegovim žrtvama uvršteni u službeni kalendar državnih praznika; • podignuti su spomenici ili spomen-obilježja holokausta nad Romima; • doprinos utjecajnih osoba romskog podrijetla povijesti države članice priznat je i uvršten u službeni kalendar državnih praznika; • romska povijest, kultura i umjetnost dijelom su službenih školskih, sveučilišnih i studijskih programa; • romske kulturne inicijative uvrštene su u relevantne nacionalne kalendare glavnih kulturnih događanja; • uspostavljene su stručne komisije za antiromizam (komisije za istinu, priznavanje i pomirenje), a njihov je rad usmjeren na stjecanje boljeg uvida u prepreke i mehanizme isključivanja u državi članici; • uspostavljene su strukture potrebne za provedbu Europske povelje o regionalnim ili manjinskim jezicima Vijeća Europe; • romska umjetnost, kultura i povijest tema su redovitih razgovora u imenovanim savjetodavnim tijelima državne uprave, s ciljem utjecaja na politiku; • dostupna su sredstva iz godišnjeg državnog proračuna koja se dodjeljuju za potporu romskim kulturnim organizacijama koje promiču romsku kulturu; • dostupna su sredstva iz godišnjeg državnog proračuna koja se dodjeljuju lokalnim romskim medijima (tiskani i elektronički mediji, televizija, radio); • dostupna su sredstva iz gradskog i lokalnog proračuna koja se dodjeljuju lokalnim romskim medijima i za promociju romske umjetnosti i kulture; • ministarstva i državne agencije koje drže portfelj za mlade imaju odjele koji su izričito zaduženi za uključivanje romske mladeži i izgradnju kapaciteta romskih organizacija mladih.
Pokazatelj – dimenzija B - posebne mjere i djelovanja
• u školama se poučava o romskoj povijesti i kulturi; • u školama se nudi besplatno poučavanje romskog jezika; • učitelji i školsko osoblje osposobljeni su za uključivo obrazovanje i raznolikost; • učitelji i školsko osoblje osposobljeni su za područje romske kulture i povijesti, uključujući povijest holokausta nad Romima; • mogućnosti za osposobljavanje u području romske umjetnosti, kulture i povijesti pružaju se javnim službenicima, učiteljima, policajcima itd.; • dostupno je i dodjeljuje se rezervirano vrijeme emitiranja na javnim medijima za romsku umjetnost i kulturu; • dostupno je i dodjeljuje se rezervirano vrijeme emitiranja vijesti na javnim medijima koje su na romskom jeziku; • mogućnost izvođenja na festivalima predviđa vrijeme za predstavljanje romske kulture, uz potporu javnim sredstvima; • povećao se udio pozitivnog u odnosu na negativni govor o Romima u glavnim medijima i tisku.
Pokazatelj – dimenzija C – kvaliteta postupaka odlučivanja
• traži se mišljenje organizacija civilnog društva o potrebi da se dodijele sredstva iz proračuna država članica za potporu romskoj umjetnosti i kulturi; • savjetodavna tijela državne uprave koja pružaju povratne informacije o dodjeli sredstava iz državnog proračuna za potporu nacionalnim strateškim okvirima za Rome mogu iznijeti svoje prijedloge o projektima koji se odnose na romsku umjetnost i kulturu; • razvijaju se posebne mjere za promicanje romske umjetnosti, kulture i memorijalnih okupljanja u suradnji s romskim organizacijama civilnog društva i preživjelim žrtvama holokausta nad Romima i/ili njihovim potomcima; • romske organizacije civilnog društva sudjeluju u postupku odlučivanja o razvoju posebnih mjera za promicanje romske umjetnosti i kulture i dodjeli sredstava u tu svrhu; • romske organizacije civilnog društva sudjeluju u praćenju rezultata mjera provedenih u okviru ovog

operativnog cilja.

Cilj br. 2: Smanjiti siromaštvo i socijalnu isključenost

Glavni pokazatelji:	Opća populacija:
3) Stopa rizika od siromaštva (manje od 60 % medijana ekvivalentnog dohotka nakon socijalnih davanja)	Eurostat [ilc_li02] SDG 1.2.1
3.1) Djeca mlađa od 18 godina koja su izložena riziku od siromaštva	Eurostat [ilc_li02] SDG 1.2.2
4) Udio osoba koje žive u kućanstvu u velikoj materijalnoj oskudici ⁶ (ne mogu si priuštiti 4 od 9 stavki, npr. hranu, pozivanje prijatelja itd.)	Eurostat [ilc_mddd11] SDG 1
4.1) Djeca mlađa od 18 godina koja žive u velikoj materijalnoj oskudici	Eurostat [ilc_mddd11] SDG 1

Pokazatelji ishoda Sporedni (neobvezno)	
Pokazatelj	Opća populacija
Udio osoba koje žive u kućanstvu koje si ne može priuštiti obrok s mesom, piletinom, ribom (ili vegetarijanskim ekvivalentom) svakog drugog dana	Eurostat [ilc_mdcs03]
Udio osoba koje žive u kućanstvu u kojem je barem jedna osoba otišla na spavanje gladna u posljednjih mjesec dana jer nije bilo dovoljno novca za hranu	n.p./istraživanje FRA-a
Udio djece u dobi do 17 godina koja žive u kućanstvu u kojem je barem jedna osoba otišla na spavanje gladna u posljednjih mjesec dana jer nije bilo dovoljno novca za hranu	n.p./istraživanje FRA-a
Udio osoba koje žive u kućanstvu u kojem se samo uz (velike) poteškoće može skupiti dovoljno sredstava za život	Eurostat [ilc_mdcs09]
Udio osoba koji nemaju bankovni račun	n.p./istraživanje FRA-a

Pokazatelji procesa za horizontalni cilj br. 2: Smanjiti siromaštvo i socijalnu isključenost
Pokazatelj – dimenzija A – institucionalni ustroj
- nacionalni strateški okviri za Rome ili povezani dokumenti o politikama izričito sadržavaju mjere s pokazateljima i ciljevima za smanjenje siromaštva i socijalne isključenosti Roma, s posebnim naglaskom na siromaštvo djece; - smjernice za provedbu socijalne zaštite i pomoći sadržavaju odredbe o suzbijanju diskriminacije kako bi se Romima osigurao jednak pristup; - uspostavljen je mehanizam kojim se jamči pristup bankovnom računu; - pružaju se bankovna jamstva za mikrokredite za kućanstva s niskim dohotkom.
Pokazatelj – dimenzija B – posebne mjere i djelovanja
- uspostavljen je program opskrbe hranom i ishrane za djecu školskog uzrasta; - organizirano je ciljano osposobljavanje za suzbijanje diskriminacije i antiromizma za službenike socijalnih usluga;

⁶ Zamijenit će se socijalnom i materijalnom oskudicom (Eurostat [ilc_mdcs07]) i odgovarajućim pokazateljima za djecu ako se u budućnosti bude upotrebljavalo u izvješćivanju o ciljevima održivog razvoja (SDG) za opću populaciju

• provode se posebne nacionalne mjere kako bi se uzelo u obzir međugeneracijsko siromaštvo i potreba za pružanjem potpore romskoj djeci i njihovim obiteljima u pogledu obrazovanja, stanovanja, zdravlja i smanjenja siromaštva; • pruža se osposobljavanje za financijsku pismenost i podrška financijskoj uključenosti.
Pokazatelj – dimenzija C – kvaliteta postupaka odlučivanja
• uvedene su mjere kojima se osigurava sudjelovanje Roma u oblikovanju političkih rješenja u pitanjima socijalnog uključivanja/smanjenja siromaštva; • razvijaju se posebne mjere u području smanjenja siromaštva i socijalnog uključivanja (posebno one namijenjene Romima koji su izloženi visokom riziku od marginalizacije) u suradnji s romskim organizacijama civilnog društva; • provode se intervencije u području smanjenja siromaštva i socijalnog uključivanja (posebno one namijenjene Romima koji su izloženi visokom riziku od marginalizacije) uz sudjelovanje organizacija romskih zajednica; • romske organizacije civilnog društva sudionici su u odborima za praćenje operativnog programa fondova EU-a u okviru kojeg se provode posebne mjere za smanjenje siromaštva i socijalne isključenosti (posebno one namijenjene Romima koji su izloženi visokom riziku od marginalizacije); • romske organizacije civilnog društva sudjeluju u praćenju rezultata mjera koje se provode za smanjenje siromaštva i socijalne isključenosti (posebno one namijenjene Romima koji su izloženi visokom riziku od marginalizacije); • državne institucije i tijela državne uprave (središnja i lokalna) u svoje postupke odlučivanja u području socijalnog uključivanja/smanjenja siromaštva uključuju doprinose romskog civilnog društva, poslovnih subjekata i sektora, akademske zajednice i istraživačkih centara.

Cilj br. 3: Promicati sudjelovanje jačanjem položaja i izgradnjom suradnje i povjerenja u javne institucije

Glavni pokazatelj:	Opća populacija
5) Udio osoba koje su se osjećale diskriminiranim (u bilo kojem području) u posljednjih 12 mjeseci i prijavile posljednji slučaj diskriminacije zbog toga što su Romi	n.p./potencijalno iz istraživanja FRA-a
6) Pokazatelj aktivnog građanstva i sudjelovanja, POTREBNO RAZVITI	potencijalno iz istraživanja FRA-a

Pokazatelji ishoda Sporedni (neobvezno)	
Pokazatelj	Opća populacija
Udio osoba u dobi od 16 godina nadalje koje NISU prijavile posljednji slučaj uznemiravanja zbog toga što su Romi (od svih osoba koje su doživjele uznemiravanje)	n.p./potencijalno iz istraživanja FRA-a
Udio osoba u dobi od 16 godina nadalje koje NISU prijavile posljednji slučaj fizičkog napada zbog toga što su Romi	n.p./potencijalno iz istraživanja FRA-a SDG 16.3.1
Udio osoba u dobi od 16 godina nadalje koje su čule za barem jedno tijelo za jednakost, nacionalne institucije za zaštitu ljudskih prava ili ured pučkog pravobranitelja	Potencijalno iz istraživanja FRA-a
Udio osoba u dobi od 16 godina nadalje koje vjeruju policiji	Eurostat [Ilc_pw03]
Udio osoba u dobi od 16 godina nadalje koje vjeruju pravosudnom sustavu	Eurostat [Ilc_pw03]
Daljnji pokazatelji koje je potrebno razviti koji se odnose na sudjelovanje: Udio osoba koje su zaposlene u javnim službama (kategorija NACE-a ⁷ O) Udio osoba koje su zaposlene kao stručni djelatnici ili kao upravitelji (ISCO ⁸ 8 i 9) Udio osoba koje su glasovale na (posljednjim) nacionalnim izborima	Eurostat [lfsa_eisn2]

Pokazatelji procesa za horizontalni cilj br. 3: Promicati sudjelovanje jačanjem položaja i izgradnjom suradnje i povjerenja
Pokazatelj – dimenzija A – institucionalni ustroj
- nacionalni strateški okviri za Rome ili povezani dokumenti o politikama izričito sadržavaju mjere s pokazateljima i ciljevima za promicanje sudjelovanja jačanjem položaja te izgradnjom suradnje i povjerenja; - nevladine organizacije na lokalnoj razini i razini zajednica uključene u koordinirano praćenje provedbe strategije na razini EU-a koje provodi civilno društvo; - predstavnici romskih organizacija civilnog društva redovno se pozivaju da kao punopravni članovi budu sudionici u nacionalnim odborima za praćenje fondova EU-a; - u općinama s visokim udjelom Roma u stanovništvu, u sklopu lokalnih uprava predviđena je službena funkcija posrednika za Rome; - u općinama s visokim udjelom Roma u stanovništvu među osobljem je predviđena jedna ili više funkcija savjetnika za pitanja Roma;

⁷ NACE je pokratak koji se upotrebljava za označavanje različitih statističkih klasifikacija gospodarskih djelatnosti razvijenih od 1970. u [Europskoj Uniji \(EU\)](https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/NACE), <https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/NACE> background

⁸ Međunarodna standardna klasifikacija zanimanja (ISCO), <http://www.ilo.org/public/english/bureau/stat/isco/>

- glavne političke stranke obvezuju se da će osigurati mjesto na izbornim listama za kandidate romskih zajednica u biračkim mjestima izbora za zastupnike parlamenta i predstavnička tijela regionalne/općinske vlasti;
- gradovi i općine s visokim udjelom Roma u stanovništvu uključuju romska savjetodavna tijela ili koordinate romskih politika u svoj institucionalni ustroj za provođenje politike uključivanja Roma;
- uspostavljena je specijalizirana agencija koja je zadužena za jačanje povjerenja i položaja Roma s učinkovitim djelovanjem;
- nacionalne institucije za zaštitu ljudskih prava, ured pučkog pravobranitelja i tijelo za jednakost redovno se savjetuju s civilnim društvom o položaju Roma i/ili uključuju romsko civilno društvo u redovna savjetovanja;
- osigurana su financijska sredstva za učinkovito djelovanje mehanizama pružanja pravne potpore za rješavanje slučajeva antiromizma;
- uspostavljeni su mehanizmi kojima se osigurava i potiče uključivanje romskih/proromskih organizacija civilnog društva u koordinirano praćenje provedbe nacionalnih strateških okvira za Rome i praćenje i izvješćivanje o govoru mržnje na internetu;
- dodjeljuju se sredstva iz proračuna za potporu civilnom društvu u projektima kojima se nastoji ojačati položaj Roma i izgraditi suradnju i povjerenje u javne institucije;
- dodjeljuju se sredstva iz proračuna za kampanje za podizanje svijesti s ciljem otklanjanja stereotipa o Romima.

Pokazatelj – dimenzija B – posebne mjere i djelovanja

- postotak prijavljenih slučajeva na temelju kojih su pokrenuti sudski postupci;
- osposobljavanje nositelja dužnosti za suzbijanje antiromizma i diskriminacije.

Pokazatelj – dimenzija C – kvaliteta postupaka odlučivanja

- mehanizmi za poticanje sudjelovanja Roma u oblikovanju, provedbi i praćenju politika na nacionalnoj razini izričito su definirani u nacionalnim strateškim okvirima za Rome;
- uspostavljeni su mehanizmi kojima se potiče sudjelovanje Roma u oblikovanju, provedbi i praćenju bilo koje politike koja utječe na njihov položaj na lokalnoj razini;
- osigurano je sudjelovanje Roma u vijećima za medije;
- romske organizacije civilnog društva sudjeluju u praćenju rezultata mjera provedenih u okviru tog horizontalnog cilja;
- osigurano je sudjelovanje Roma u odlučivanju i na rukovodećim položajima u organizacijama koje provode aktivnosti u području uključivanja Roma;
- Romi su zaposleni u nacionalnim kontaktnim točkama za Rome i drugim institucijama povezanim s uključivanjem Roma;
- izrađeni su lokalni planovi (u skladu s nacionalnim strateškim okvirima za Rome), a provode ih tijela lokalne vlasti u suradnji s romskim organizacijama civilnog društva, posebno onima koje djeluju na lokalnoj razini.

SEKTORSKI CILJEVI

Cilj br. 4: Povećati djelotvoran jednak pristup kvalitetnom uključivom redovnom obrazovanju

Glavni pokazatelj:	Opća populacija
7) Udio djece u dobi od 3 godine do dobi obveznog početka osnovnog obrazovanja koja pohađaju rani i predškolski odgoj i obrazovanje	Eurostat [sdg_04_30] SDG 4.2.2
8) Udio osoba u dobi od 20 do 24 godine koje imaju završeno najmanje više sekundarno obrazovanje	Eurostat [edat_lfs_9903] SDG 4.3
9) Udio djece u dobi od 6 do 15 godina koja pohađaju škole u kojima su „svi ili većina drugih učenika Romi” kako su prijavili ispitanici (samo u odabranim zemljama)	Nije primjenjivo

Pokazatelji ishoda Sporedni (neobvezno)	
Pokazatelj	Opća populacija
Udio djece obvezne školske dobi (od 5 do 18 godina) koja se obrazuju, članovi kućanstva (ovisno o zemlji)	n.p.
Udio osoba u dobi od 16 godina nadalje koje su se osjećale diskriminiranim zbog toga što su Romi u posljednjih 12 mjeseci, kada su bili u kontaktu sa školskom upravom (kao roditelj/skrbnik ili učenik)	n.p./potencijalno iz istraživanja FRA-a
Osobe koje su rano napustile školovanje, u dobi od 18 do 24 godine	Eurostat [edat_lfse_14]
Udio osoba u dobi od 30 do 34 godine koje imaju završeno visoko obrazovanje	Eurostat [t2020_41]
Učestalost nasilja ili uznemiravanja potaknutog mržnjom čija su žrtva djeca (zbog toga što su Romi) u školi u posljednjih 12 mjeseci, među svim ispitanicima koji su roditelji/skrbnici djece školskog uzrasta	n.p./FRS
Za dodatan razvoj: • Udio djece školskog uzrasta koja žive u kućanstvu bez računala • Udio djece školskog uzrasta koja žive u kućanstvu bez pristupa internetu • Udio mladih Roma u dobi od 16 do 24 godine koji žive u kućanstvu bez računala • Udio mladih Roma u dobi od 16 do 24 godine koji žive u kućanstvu bez pristupa internetu	

Pokazatelji procesa za cilj br. 4: Povećati učinkovito sudjelovanje Roma u kvalitetnom uključivom redovnom obrazovanju
Pokazatelj – dimenzija A – institucionalni ustroj
• praćenje uključivosti redovnih obrazovnih politika predviđeno je u nacionalnim strateškim okvirima za Rome; • uspostavljen je nacionalni/regionalni program desegregacije; • provodi se nacionalni plan za sprečavanje i otklanjanje pogrešnih dijagnoza koje dovode do neprimjerenog uključivanja romskih učenika u obrazovanje za učenike s posebnim potrebama; • uspostavljeni su programi pozitivnog djelovanja za zapošljavanje romskih učitelja u redovnom sustavu obrazovanja; • funkcije školskog posrednika za Rome i asistenta u nastavi integrirane su u obrazovni sustav; • izričite zaštitne mjere i kriteriji za uključivost redovnih obrazovnih politika izraženi se u nacionalnim strateškim okvirima za Rome; • uspostavljen je sustav pomoću kojeg se mladim Romima osigurava mjesto u višem sekundarnom ili strukovnom obrazovanju i podupire njihovo pohađanje nastave, s naglaskom na djevojke; • uspostavljen je sustav za potporu Romima koji nastoje steći visoko obrazovanje putem stipendija, mentorstva i savjetovanja, s naglaskom na djevojke.
Pokazatelj – dimenzija B - posebne mjere i djelovanja
• uvedene su mjere kojima se osigurava djelotvoran pristup Roma kvalitetnom uključivom redovnom obrazovanju s dugoročnim ciljem postizanja iste razine djelotvornog pristupa kao i za opću populaciju; • uvedene su zaštitne mjere za osiguravanje djelotvornog jednakog pristupa romske djece ranom i predškolskom odgoju i obrazovanju;

- učiteljima i ostalom nastavnom osoblju pruža se ciljano osposobljavanje za sprečavanje diskriminacije i antiromizma u obrazovanju;
- učitelji se osposobljavaju za osiguravanje/upotrebu pristupa uključivog obrazovanja;
- romskim učenicima pruža se individualna pedagoška potpora kvalificiranog osoblja u redovnom obrazovanju;
- uspostavljeni su školski programi i osigurani nastavni materijali koji se odnose na romsku kulturu, povijest i jezik;
- uvedene su mjere za promicanje pristupa romske djece izvannastavnim, kulturnim i slobodnim aktivnostima u multikulturnom okruženju;
- Romi na koje se primjenjuju programi potpore (poput individualne potpore, stipendija i mentorstva, uključujući za digitalnu pismenost);
- dodjeljuju se sredstva iz proračuna namijenjena za suzbijanje rasizma u školama prema Romima;
- pružaju se stipendije kao potpora Romima koji su se upisali na sveučilište;
- Romologija ili studij romskog jezika i kulture uključeni su u studijske programe sveučilišta;
- u školama se nudi besplatno poučavanje romskog jezika;
- uvedene su ciljane mjere za potporu neformalnom osposobljavanju i ostvarivanje potvrda za vještine stečene praksom.

Pokazatelj – dimenzija C – kvaliteta postupaka odlučivanja

- uvedene su mjere kojima se osigurava sudjelovanje Roma u oblikovanju političkih rješenja u području obrazovanja;
- školski inspektori sudjeluju u praćenju rezultata mjera provedenih u okviru ovog operativnog cilja;
- romske organizacije civilnog društva sudionici su u odborima za praćenje operativnog programa fondova EU-a u okviru kojeg se provode posebne mjere za promicanje jednakog pristupa obrazovanju (posebno suzbijanje segregacije i promicanje uključivog obrazovanja u svim fazama).

Cilj br. 5: Povećati djelotvoran jednak pristup kvalitetnom i održivom zapošljavanju

Glavni pokazatelj:	Opća populacija
10) Udio osoba u dobi od 20 do 64 godine čija glavna djelatnost prema njihovom vlastitom navodu ima status „plaćenog rada” (uključujući poslove s punim i nepunim radnim vremenom i <i>ad hoc</i> poslove, samozapošljavanje i povremeni rad ili rad u posljednja četiri tjedna)	Eurostat [lfsa_ergan] SDG 8.5
11) Udio mladih u dobi od 15 do 29 godina* čija se trenutačna glavna djelatnost opisuje kao „ne rade, nisu u sustavu redovitog obrazovanja te nisu u sustavu obrazovanja odraslih” (NEET)	Eurostat [edat_lfse_20] SDG 8.6.1
12) Rodno uvjetovane razlike u zapošljavanju: Razlika u stopi plaćenog rada između žena i muškaraca u dobi od 20 do 64 godine	Eurostat [lfsa_ergan] SDG 8.5
Pokazatelji ishoda Sporedni (neobvezno)	
Pokazatelj	Opća populacija
Udio osoba u dobi od 16 godina nadalje koje su se osjećale diskriminiranim na radnom mjestu zbog toga što su Romi u posljednjih 12 mjeseci	n.p./potencijalno iz istraživanja FRA-a
Udio osoba u dobi od 16 godina nadalje koje su se osjećale diskriminiranim dok su tražile posao zbog toga što su Romi u posljednjih 12 mjeseci	n.p./potencijalno iz istraživanja FRA-a
Daljnji pokazatelji koje je potrebno razviti a koji se odnose na kvalitetu rada: ugovori o radu na neodređeno vrijeme, kvalificirani rad, udio osoba koje rade u javnim službama, siromaštvo zaposlenih i strukovno obrazovanje i osposobljavanje	

Pokazatelji procesa za cilj br. 5: Povećati učinkovito sudjelovanje Roma u plaćenom, kvalitetnom i održivom zapošljavanju

Pokazatelj – dimenzija A – institucionalni ustroj

- uspostavljen je mehanizam za potporu kvalitetnom zapošljavanju Roma kojemu se dodjeljuju potrebna financijska sredstva;
- romske organizacije sudjeluju kao promatrači u radničkim sindikatima i trostranim komisijama;
- uspostavljeni su programi mentorstva i razvoja karijere kao potpora zapošljavanju stručnih djelatnika iz romske zajednice u javnoj upravi
- uspostavljeni su mehanizmi za potporu zapošljavanju Roma kao zaposlenika s punim radnim vremenom u uredima za zapošljavanje i drugim odjelima uprave koji su zaduženi za olakšavanje pristupa zapošljavanju;
- u sklopu ustrojstva uprave općina s visokim udjelom Roma u stanovništvu predviđene su funkcije „posrednika za zapošljavanje Roma i za mlade Rome”;
- uspostavljeni su programi kojima se podupiru romska novoosnovana mala poduzeća i poduzetničke inicijative.

Pokazatelj – dimenzija B - posebne mjere i djelovanja

- uvedene su ciljane mjere za potporu romskom poduzetništvu i samozapošljavanju, posebno kod mladih;
- uvedene su ciljane mjere za potporu formalizaciji postojećeg neformalnog zapošljavanja;
- uvedene su ciljane mjere za potporu zapošljavanju Roma u javnoj upravi;
- u programe javnih radova usmjerene na mjesta s visokim udjelom Roma u stanovništvu uključene su izričite izlazne strategije s komponentama za razvijanje vještina i stjecanje kvalifikacija;
- provode se i financiraju programi kojima se podupire prvo radno iskustvo, zapošljavanje i naukovanje te razvoj karijere usmjeren na romsku mladež;
- provode se programi kojima se podupiru poslodavci koji sudjeluju u uključivanju i potiču jednake mogućnosti na radnom mjestu;
- za službe za zapošljavanje, sindikate i poslodavce organiziraju se kampanje za podizanje svijesti i ciljane obuka za suzbijanje diskriminacije i antiromizma na tržištu rada;
- uspostavljeni su programi mikrozajmova za mala poduzeća koji su izričito usmjereni na romske zajednice i u potpunosti su operativni.

Pokazatelj – dimenzija C – kvaliteta postupaka odlučivanja

- uvedene su mjere kojima se osigurava sudjelovanje Roma u oblikovanju političkih rješenja u području zapošljavanja;
- romske organizacije civilnog društva sudionici su u odborima za praćenje operativnog programa fondova EU-a u okviru kojeg se provode posebne mjere za povećanje učinkovitog sudjelovanja Roma u plaćenom, kvalitetnom i održivom zapošljavanju;
- romske organizacije civilnog društva sudjeluju u praćenju rezultata provedenih mjera;
- državne institucije i tijela državne uprave (središnja i lokalna) uključuju mišljenja romskog civilnog društva, a posebno romskih poduzetnika i uspješnih stručnih djelatnika iz romske zajednice, u svoje postupke odlučivanja u području zapošljavanja.

*Tekući podaci koji se temelje na istraživanjima Agencije Europske unije za temeljna prava obuhvaćaju samo dobnu skupinu od 16 do 29 godina

Cilj br. 6: Poboljšati zdravlje Roma i povećati djelotvoran jednak pristup kvalitetnim uslugama zdravstvene skrbi

Glavni pokazatelj:	Opća populacija
13) Razlika u očekivanom životnom vijeku pri rođenju (opća populacija u odnosu na Rome)	Baza podataka o smrtnosti stanovništva/Eurostat

	[demo_mlexpec]
14) Udio osoba kojima je pristup zdravstvenoj skrbi i socijalnim uslugama ograničen, POTREBNO RAZVITI	n.p./potencijalno iz istraživanja FRA-a
Pokazatelji ishoda Sporedni (neobvezno)	
Pokazatelj	Opća populacija
Udio osoba u dobi od 16 godina nadalje koje svoje zdravlje općenito procjenjuju kao „vrlo dobro” ili „dobro”	Eurostat [hlth_silc_01]
Udio osoba u dobi od 16 godina nadalje koje imaju zdravstveno osiguranje	OECD [ECHI 76]
Udio osoba u dobi od 16 godina nadalje koje su se osjećale diskriminiranim tijekom pristupanja uslugama zdravstvene skrbi zbog toga što su Romi u posljednjih 12 mjeseci	n.p./potencijalno iz istraživanja FRA-a
Za dodatan razvoj: Udio Romkinja koje su rodile prvo dijete prije 20. godine života. Nezadovoljene medicinske potrebe	Eurostat [demo_fordager] SDG 3.7 Eurostat [SDG_03_60]

Pokazatelji procesa za cilj br. 6: Poboljšati zdravlje Roma i povećati njihov učinkovit pristup kvalitetnim uslugama zdravstvene skrbi
Pokazatelj – dimenzija A – institucionalni ustroj
• sustav zdravstvenog posredovanja institucionaliziran je i integriran u relevantne strukture zdravstvene uprave; • uspostavljen je sustav poticanja i podupiranja perspektive razvoja karijere zdravstvenih posrednika koji žele postati zdravstveni djelatnici; • uspostavljen je sustav pružanja preventivnih usluga zdravstvene skrbi Romima koji žive u getima i segregiranim/udaljenim naseljima; • regionalni zdravstveni inspektorati imaju resurse (financijske i ljudske) kako bi osigurali da su nacionalni programi cijepljenja i imunizacije za djecu i starije osobe, kao i preventivne usluge poput krvnih pretraga i pregleda za rano otkrivanje raka, dostupni i romskim zajednicama.
Pokazatelj – dimenzija B - posebne mjere i djelovanja
• uspostavljeni su programi informiranja o zdravlju prilagođeni specifičnim uvjetima i poteškoćama s kojima se suočavaju Romi (uključujući zdrav način života i prehrane); • uspostavljeni su i djeluju preventivni zdravstveni programi kojima se obuhvaćaju rizične skupine, uključujući Rome; • organiziraju se kampanje za podizanje svijesti kojima se promiče razumijevanje potrebe za cijepljenjem; • provodi se povoljno cijepljenje (protiv gripe) djece i starijih osoba; • redovno se provode besplatni preventivni zdravstveni pregledi djece, uz mjere daljnjeg praćenja rizičnih skupina; • uspostavljeni su programi prenatalne skrbi koji su namijenjeni ženama u nepovoljnom položaju, a prenatalne usluge pružaju se redovno; • uspostavljeni su programi za praćenja zdravlja majke i djeteta koji su namijenjeni djeci do 3 godine, s posebnim naglaskom na skupine u nepovoljnom položaju; • zdravstvenim djelatnicima redovno se pruža ciljano osposobljavanje za sprečavanje diskriminacije i antiromizma; • podiže se svijesti o zdravlju i provode se kampanje usmjerene na romske zajednice.
Pokazatelj – dimenzija C – kvaliteta postupaka odlučivanja
• uvedene su mjere kojima se osigurava sudjelovanje Roma u oblikovanju političkih rješenja u području zdravstvene skrbi;

- u suradnji s romskim organizacijama civilnog društva razvijaju se posebne mjere za rješavanje problema u području zdravstvene skrbi;
- romske organizacije civilnog društva sudionici su u odborima za praćenje operativnog programa fondova EU-a u okviru kojeg se provode posebne mjere za poboljšanje pristupa Roma uslugama zdravstvene skrbi;
- romske organizacije civilnog društva sudjeluju u praćenju rezultata mjera provedenih u području zdravstvene skrbi;
- državne institucije i tijela državne uprave (središnja i lokalna) uključuju mišljenja romskog civilnog društva, a posebno mreže romskih zdravstvenih posrednika, u svoje postupke odlučivanja u području zdravstvene skrbi.

Cilj br. 7: Povećati djelotvoran jednak pristup odgovarajućem desegregiranom načinu stanovanja i osnovnim uslugama⁹

Glavni pokazatelj:	Opća populacija
15) Udio osoba koje žive u skromnim stambenim uvjetima (u slabo osvijetljenom stanu, s krovom koji propušta ili vlažnim zidovima i podovima, bez kade ili tuša, ili bez unutarnjeg toaleta)	Eurostat [tessi 291]
16) Udio osoba koje žive u kućanstvu koje ne ispunjava kriterij minimalnog broj soba prema definiciji Eurostata za prenapučenost	Eurostat [ilc_lvho05a / SDG_11_10] SDG 1, SDG 11
17) Udio osoba koje žive u kućanstvu bez vode iz slavine koja se nalazi unutar stambenog prostora (samo u odabranim zemljama)	Eurostat [ilc_mdho05] SDG 6.1.1
Pokazatelji ishoda Sporedni (neobvezno)	
Pokazatelj	Opća populacija
Udio osoba koje žive u kućanstvu bez toaleta, tuša ili kupaonice unutar stambenog prostora	Eurostat [ilc_mdho05 / SDG_06_10] SDG 6
Udio osoba koje žive u stambenom objektu s krovom koji propušta, vlažnim zidovima, podovima ili temeljima, ili truležom u prozorskim okvirima ili podu	Eurostat [SDG_01_60] SDG 1
Udio osoba koje žive u kućanstvu koje je u proteklih 12 mjeseci bilo prisiljeno napustiti smještaj ili odmoriste	n.p.
Udio osoba u dobi od 16 godina nadalje koje su se osjećale diskriminiranim dok su tražile stambeni prostor zbog toga što su Romi u posljednjih 5 godina	n.p./potencijalno iz istraživanja FRA-a
Za dodatan razvoj: Stambena segregacija. Pokazatelji kojima se iskazuju geografski aspekti položaja Roma. Pristup osnovnim uslugama i infrastrukturi na nekom području (usluge zdravstvene skrbi, javni prijevoz, škola, skrb o djeci itd.) zbog udaljenosti, troškova, radnog vremena ili nedostatka usluge. Udio osoba koje žive u nelegaliziranim ili nereguliranim stambenim prostorima.	n.p. n.p.

Pokazatelji procesa za cilj br. 7: Povećati učinkovit pristup Roma odgovarajućem desegregiranom načinu stanovanja i osnovnim uslugama
Pokazatelj – dimenzija A – institucionalni ustroj
• nacionalni strateški okviri za Rome ili povezani dokumenti o politikama uključuju izričite mjere za

⁹ Kao što su voda iz slavine, odgovarajući sanitarni uvjeti, usluge sakupljanja i gospodarenja otpadom, električna energija, plin, pristup prijevozu, financijskim uslugama i digitalnim komunikacijama (u skladu s 20. načelom europskog stupa socijalnih prava).

suzbijanje stambene segregacije; • uvedene su jasne smjernice u pogledu deložacija i učinkovito se provode kako bi se pružila zaštita od nepropisnih deložacija; • uvedene su jasne smjernice u pogledu deložacija i učinkovito se provode kako bi se pružila zaštita kućanstvima s djecom; • otklonjeni su postojeći propusti u propisima o stanovanju zbog kojih nije moguće legalizirati neregulirane stambene nekretnine u romskim naseljima; • u kriterijima prihvatljivosti i kriterijima za ocjenjivanje projekata koji se financiraju sredstvima EU-a, a kojima se poboljšava infrastruktura na mjestima s velikim udjelom Roma u stanovništvu, utvrđeni su posebni bodovi za poduzeća koja zapošljavaju Rome ili kojima upravljaju Romi; • uspostavljene su politike koje potiču i podupiru lokalne inicijative samopomoći na razini zajednica u području stanovanja; • potrebe za odmoristima i terenima za stambene prikolice redovito se procjenjuju; • uspostavljeni su mehanizmi kojima se osigurava pravo na vodu sigurnu za piće i sanitarne uvjete.
Pokazatelj – dimenzija B - posebne mjere i djelovanja
• izričite zaštitne mjere i kriteriji za uključivost redovnih usluga u pogledu stanovanja i programa izraženi se u nacionalnim strateškim okvirima za Rome; • uvedene su ciljane mjere za pružanje potpore socijalno ugroženim područjima, s ciljem smanjenja segregacije; • uvedene su ciljane mjere s osiguranim financijskim sredstvima za poboljšanje javne infrastrukture za naselja u nepovoljnom položaju u pogledu cesta, vode, sanitarnih uvjeta, pristupa javnim službama i kanalizacijskim postrojenjima; • uspostavljen je program „stanovanje na prvom mjestu”; • ciljano osposobljavanje za suzbijanje diskriminacije i antiromizma u pogledu stanovanja pruženo je službenicima u zavodima za stanovanje i općinskim uredima; • redovno se provodi mapiranje i praćenje naselja u nepovoljnom položaju i kampova; • redovno se provodi praćenje stambenih aspekata (broj lokalnih stambenih jedinica koje je potrebno procijeniti).
Pokazatelj – dimenzija C – kvaliteta postupaka odlučivanja
• uvedene su mjere kojima se osigurava sudjelovanje Roma u oblikovanju političkih rješenja u području stanovanja; • u suradnji s romskim organizacijama civilnog društva razvijaju se posebne mjere za rješavanje problema u području stanovanja; • razvijaju se i provode intervencije u području stanovanja koje su usmjerene na Rome (posebno na desegregaciju) uz sudjelovanje organizacija romskih zajednica; • romske organizacije civilnog društva sudionici su u odborima za praćenje operativnog programa fondova EU-a u okviru kojeg se provode posebne mjere za poboljšanje stambene situacije, a posebno desegregacije; • romske organizacije civilnog društva sudjeluju u praćenju rezultata provedenih mjera u području stanovanja, posebno desegregacije; • državne institucije i tijela državne uprave (središnja i lokalna) uključuju mišljenja romskog civilnog društva, a posebno mreže romskih zdravstvenih posrednika i posrednika u obrazovanju, u svoje postupke odlučivanja u području stanovanja.

Cilj br. 7-a: Suzbijanje izloženosti lošim ekološkim uvjetima, promicanje ekološke pravde

Pokazatelji ishoda Sporedni (neobvezno)	
Pokazatelj	Opća populacija
Udio Roma koji žive u kućanstvu u sljedećim uvjetima koji su navedeni kao problemi u smještaju: zagađenje, prljavština ili drugi ekološki problemi u	Eurostat [ilc_mddw02]

okolnom području kao što su: dim, prašina, neugodni mirisi ili zagađena voda	
Pokazatelji ishoda: sporedni (neobvezno): U ovom području još nisu razvijeni pokazatelji, moguća tematska područja za razvoj mogla bi biti: Život izložen ekološkim uvjetima koji su opasni i povezani sa zdravstvenim rizicima: • život u područjima u kojima su češće prirodne katastrofe (prema vrsti katastrofe – izlivanje rijeke, bujične poplave, odroni zemlje itd.); • život u ekološki opasnim područjima (prema vrstama – odlagališta otpada ili deponiji, napušteni tvornički pogoni, rudnici itd.); • izloženost opasnim čimbenicima (prema vrsti – život u zagađenim područjima, upotreba nepročišćenih i onečišćenih izvora vode, izloženost toksičnim emisijama, elektromagnetskom zračenju itd.); • opasna zanimanja, uključujući rad u pustopoljinama, na smetlištima itd., bez odgovarajuće zaštite; • život u područjima s nedostatnom infrastrukturom kao što su voda sigurna za piće, pročišćavanje otpadnih voda, asfaltirane ceste, sakupljanje otpada itd.; • udio kućanstava koja svoj stambeni prostor griju sagorijevanjem krutog otpada.	

Pokazatelji procesa za cilj br. 7-a: Suzbijanje izloženosti lošim ekološkim uvjetima, promicanje ekološke pravde	
Pokazatelj – dimenzija A – institucionalni ustroj	
• nacionalni strateški okviri za Rome ili povezani dokumenti o politikama uključuju izričite mjere za suzbijanje izloženosti lošim ekološkim uvjetima i promicanje ekološke pravde; • smjernice za provedbu osiguravaju prednost u pristupu socijalnom stanovanju onim Romima koji žive u ekološki opasnim područjima ; • strogo se primjenjuju standardi za sigurno stanovanje i sprečavanje života u opasnim uvjetima; • provodi se ekološka procjena novih mjesta za gradnju i odmorišta; • uspostavljeni su djelotvorni mehanizmi koji osiguravaju provedbu odredaba radnog zakonodavstva koje su važne za okoliš.	
Pokazatelj – dimenzija B - posebne mjere i djelovanja	
• uvedene su ciljane mjere s osiguranim financijskim sredstvima za preseljenje romskih obitelji koje žive u ekološki opasnim područjima; • provodi se procjena utjecaja stambenih politika i stambenih odredaba usmjerenih na Rome s obzirom na ekološke čimbenike; • u nacionalnim strateškim okvirima za Rome razmatraju se utjecaj politika na okoliš i ekološki rizici za Rome.	
Pokazatelj – dimenzija C – kvaliteta postupaka odlučivanja	
• posebne mjere za rješavanje ekoloških pitanja u područjima u kojima žive Romi (posebno u segregiranim romskim zajednicama) razvijaju se u suradnji s romskim organizacijama civilnog društva i Roma koji su naseljeni na predmetnim mjestima; • razvijaju se i provode intervencije u području sigurnog i održivog okoliša usmjerene na Rome (posebno u segregiranim romskim zajednicama) uz sudjelovanje organizacija romskih zajednica; • romske organizacije civilnog društva sudionici su u odborima za praćenje operativnog programa fondova EU-a u okviru kojeg se provode posebne mjere za poboljšanje stanja okoliša u područjima u kojima žive Romi (posebno u marginaliziranim romskim zajednicama); • romske organizacije civilnog društva sudjeluju u praćenju rezultata mjera provedenih za poboljšanje stanja okoliša u područjima u kojima žive Romi (posebno u segregiranim romskim zajednicama); • državne institucije i tijela državne uprave (središnja i lokalna) uključuju mišljenja romskog civilnog društva, a posebno mreže romskih zdravstvenih posrednika, u svoje postupke odlučivanja	

u području zdravstvene skrbi.